

EŞİTSİZLİK VE ŞİDDET İLİŞKİSİNE GÖÇ VE GÜVENLİK TARTIŞMASI ÜZERİNDEN BİR BAKIŞ

*Alper Ekmekcioğlu**

Öz

Tarihten günümüze göç edenler daha iyi yaşam şartlarını elde etme umudunu taşıırken, vardıkları ülkelere ev sahibi toplumlar göç olgusunun etkilerini toplumun tüm alanlarında hissetmiştir. Bu çalışma, eşitsizlik ve şiddet arasındaki ilişkinin dinamiklerinin sığınmacılar-göçmenler üzerinden incelenmesini amaçlamaktadır. Bu bağlamda, ilk olarak eşitsizlik ve şiddet olgusu ele alınmıştır. İkinci kısımda, sığınmacı ve göçmen statülerine madun kavramı üzerinden yaklaşılmıştır. Tartışma kısmında, güvenlik politikaları odaklı bir bakışla sığınmacılar-göçmenler ile ev sahibi toplum arasındaki eşitsizlik ve şiddet ilişkisinde oluşan baskı incelenmiştir. Bu baskının incelenmesinde sığınmacıların-göçmenlerin akıbetinin belirsizliği, uyum politikalarının başarısı ve misafirliğin süresinin uzamasının her iki grup üzerindeki etkisi belirleyici olmuştur. Baskının analizi üç düzeyli bir çerçevede bireysel, toplumsal ve milli güvenlik tehditleri ve hassasiyetleri bağlamında yapılmıştır. Neticede, sığınmacılar-göçmenler mekân ve statülerine bağlı olarak oluşan baskının yönetiminde ev sahibi toplumlar üzerinde birbirinden farklı etkiler barındırmaktadır. Sığınmacılar-göçmenler ile ev sahibi toplum ilişkisi odağında kamu güvenliğinin sürdürülmesindeki çok düzeyli göç ve güvenlik yönetimi ihtiyacı artık bir tercihin ötesinde zorunluluk haline gelmiştir.

Anahtar Kelimeler: Eşitsizlik, şiddet, sığınmacı, göçmen, güvenlik

*Dr., Jandarma Genel Komutanlığı, alper2197@gmail.com, ORCID: 0000-0002-7322-4879 DOI: 10.70045/mejrs.1492595

A LOOK TO THE LINK BETWEEN INEQUALITY AND VIOLENCE THROUGH MIGRATION AND SECURITY DEBATE

*Alper Ekmekcioğlu**

Abstract

From historical to contemporary times, migrants sought to improve their living conditions, whilst host societies in the countries they arrived experienced the effects of migration in all parts of society. This study aims to examine the dynamics of the relationship between inequality and violence through the lens of asylum-seekers and migrants. Within this framework, the first part examines the definition and scope of inequality and violence. In the second part, the asylum-seeker and migrant statuses are approached through the concept of the subaltern. In the discussion part, the tension over the interaction of inequality and violence between asylum-seekers and migrants and the host society has been examined with a security-focused policy perspective. In analyzing this tension, the uncertainty of the fate of asylum-seekers-migrants, the success of integration policies, and the impact of the prolonged stay on both groups have been decisive. Within a three-level framework, the tension has been studied through levels of individual, social, and national security threats and vulnerabilities. Consequently, the impact of asylum-seekers and irregular migrants on the management of tension varies depending on their location and status. The multi-level migration and security management on the asylum-seeker and migrant and host society issue is not an alternative but a mandatory one.

Keywords: Inequality, violence, asylum-seeker, migrants, security

*Dr., Gendarmerie General Command, alper.2197@gmail.com, ORCID: 0000-0002-7322-4879
DOI: 10.70045/mejrs.1492595

Received: May, 30, 2024
Accepted: July, 12, 2024

Copyright © 2020 • Uluslararası Mülteci Hakları Derneği • <http://mejrs.com>
ISSN 2149-4398 • eISSN 2458-8962
Autumn 2024 • 9(2) • 59-87

Giriş

21. Yüzyılda göç hareketleri tüm dünyayı derinden etkilemeyi sürdürmektedir (Baldwin-Edwards, 2005; Castles vd., 2005). Göç edenler daha iyi yaşam şartlarını elde etme umudunu taşıırken, vardıkları ülkelerdeki ev sahibi toplumlar da göç olgusunun etkilerini günlük yaşamın tüm katmanlarında derinden hissetmektedir (de Haas vd., 2019; Faist, 2018). Bu etkileri azaltmak üzere, hükümetlerin yönlendirdiği ev sahibi toplumlar göç yönetiminde önceliği sığınmacı ve göçmenlerin ülkeye girişini engellemek üzere sınır denetimine vermiştir (Özdemir ve Ayata, 2018; Wagner, 2021). Ancak sığınmacı ve göçmen olarak bir ülkeye girip yaşayanlar ile ev sahibi toplum arasındaki ilişkinin göç yönetimi sürecinde kamu güvenliğine etkisi göç ve güvenlik yönetimi üzerine daha fazla düşünülmesi ihtiyacına işaret etmektedir. Bu bağlamda uyum çalışmalarında eşitsizliğin şiddet ile ilişkisi incelemeye değer bir alan olarak ilgi celp etmiştir.

Bu kapsamda, öncelikle eşitsizliğin anlamı ve kapsamı, sonrasında ise benzer bir yaklaşımla şiddet olgusu ele alınmıştır. Böylece eşitsizlik ve şiddet olguları bir arada kullanıldığında nasıl bir etkileşim içine girebilecekleri incelenebilir zemine kavuşmuştur. Ardından bu çalışmanın temel aktörleri olan ‘madun’ sığınmacılar ve göçmenlerin statüleri açıklanmıştır. Sığınmacılar-göçmenler üzerinden eşitsizlik ve şiddet ilişkisini tartışmadan önce ihtiyaç duyulan epistemolojik altyapı oluşturulmuştur.

Tartışma bölümünde, sığınmacılar-göçmenler ile ev sahibi toplum arasındaki eşitsizlik ve şiddet ilişkisinde oluşan baskı düzeyi incelenmiştir. Bu çerçevede akıbetin belirsizliği, misafirliğin süresi ve uyum politikalarının başarısı iki grup üzerindeki baskının bileşenleri olarak ele alınmıştır. Bu baskının oluşturduğu tansiyonun yönetimindeki beceri sığınmacılar-göçmenler ile kurulan ilişkide belirleyici olmaktadır. Bu çalışmada, kamu politikalarının oluşturulmasında akademisyenleri ve karar vericileri etkilemek üzere, bu baskının yönetimine göç ve güvenlik yönetimi bağlamında üç düzeyli bir yaklaşımın bileşenleri olan bireysel, toplumsal ve milli güvenlik tehditleri ve hassasiyetleri üzerinden yaklaşmıştır.

Bu yaklaşımla mekânsal bakımdan sınır ötesinde (Koka ve Veshi, 2019; Stock vd., 2019; Ferder-Gallardo ve Gabrielli, 2022) ve sınırdaki (Ulusoy vd., 2019; Miller ve Chtouris, 2017) yoğunlaşan göç ve güvenlik çalışmalarının, uyum politikalarının bir parçası olarak kamu güvenliğini de merkeze almasıyla ülke içerisine odaklanması yazında bir boşluğu dolduracaktır. Böylece bilgi savaşlarının baskı altına aldığı (Stengel, 2019; Taddeo, 2020) istismara açık bir göç ve güvenlik ilişkisinin ötesinde analitik bir yaklaşımla çok aktörlü ve çok düzeyli bir yaklaşım benimsenebilir. Esasında, günümüzde sığınmacı-göçmen ile ev sahibi toplum ilişkisi odağa alınarak kamu güvenliğinin sürdürülmesinde çok düzeyli göç ve güvenlik yönetimi ihtiyacı bir tercihin ötesine taşınarak bir zaruret haline gelmiştir.

Bu çalışmanın amacı, eşitsizlik ve şiddet arasındaki ilişkiyi sığınmacılar-göçmenler ile ev sahibi toplum arasındaki tansiyon üzerinden incelemektir. Bu kapsamda araştırma problemini aynı mekanda yaşayan gruplar arasında eşitsizlik algısı temelli şiddet eğiliminin bir arada ya-

şama olası etkileri oluşturmaktadır. Araştırma sorusu “Eşitsizlik ve şiddet ilişkisi bir arada yaşama nasıl etki etmektedir?” olarak belirlenmiştir. Bu doğrultuda, ikincil kaynaklar üzerinden yapılan bu betimleyici araştırmanın kuramsal arka planında Buzan vd.nin (1998) güvenlikleştirme yaklaşımı benimsenmiştir. Bu yaklaşım geleneksel güvenlik yaklaşımından farklı olarak göç ve güvenlik tartışmalarını da içeren daha geniş bir çerçeveye olanağı sağladığından tercih edilmiştir.

1.Eşitsizlik ve Şiddet İlişkisi

Toplumsal eşitsizlik ile şiddet ilişkisini doğru bir noktada ele almak için öncelikle bu kavramları açıklamak gerekir. Toplumsal eşitsizlik veya eşitsizlik tipik olarak başkalarıyla eşit haysiyet, statü, rütbe, ayrıcalık, hak veya fırsatların bulunmamasını ifade etmektedir. Genellikle sınıf, ırk, din ve cinsiyet gibi sosyal farklılıklardan bağımsız olarak kişinin seçtiği alanda başarı elde etmek için eşit şans ve hak eksikliğine atıfta bulunulur (UNCTAD, 2023).

Eşitsizlik sosyal, politik ve ekonomik faktörlerin karmaşık koşullarda birleşiminden oluşmaktadır. Gramsci'nin *Hapishane Notları* çalışması, toplumsal eşitsizliğin mağdurlarını siyasi bir gücü bulunmayan ve toplumda kendini ifade etme şansı olmayan ötekileştirilmiş insanları temsilen *madun* olarak tanımlamıştır (Hoare, 1999). Spivak (2005, s. 475) madun kavramını toplumsal hareketliliğin tüm alanlarından dışlanmak olarak benimsemiştir. Bu bağlamda, Birleşmiş Milletlerin (BM) Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri arasında bulunan *Eşitsizliği Azaltma (Hedef 10)* başlığı, gelir artışı, sosyal ve ekonomik birleşme, fırsat eşitliği, ücret ve sosyal güvenlik, finansal düzenleme ve insanların güvenli göçüne odaklanarak gelişmekte olan ülkeler için karar alma süreçlerinde ve uluslararası alanda daha iyi temsilini teşvik eden bir dizi hedef belirlemiştir.

Eşitsizliğin ekonomileri ve toplumları nasıl etkilediği politikacılar, ekonomistler ve küresel toplum tarafından paylaşılan bir endişe konusudur. Mevcut eşitsizlik seviyelerinin ekonomik ve politik açıdan zarar verici ve aşındırıcı olduğu üzerinde bir fikir birliği bulunması ile birlikte ahlaki bakımdan büyük sorunlara yol açtığı da kabul edilmektedir (Stiglitz, 2015). Sosyal adalet çerçevesinden bakıldığında, medeni veya siyasi haklar, ırk, etnik köken, dil, din veya yasal, politik ve sosyal özgürlüklerdeki ayrımcılık eşitsizliğin kaynaklarını oluşturmaktadır. Bu anlamda, toplumsal düzene olumsuz etkileri bulunan eşitsizlik, aynı zamanda toplumsal barış ve güvenliği de tehdit edebilmektedir. Adaletsizliğe duyulan kızgınlık, kamu mallarına ve sosyal hizmetlere eşit olmayan erişim ile siyasi ve sosyal dışlanma gruplar arasında huzursuzluğu, düşmanlığı ve şiddeti tetikleyebilmektedir (Brinkman vd., 2013).

Meseleyi daha iyi anlamak için bir sınıflandırma yapmak gerekirse, eşitsizlikler dikey ve yatay olmak üzere iki boyutlu bir yapıya sahiptir. Doğrudan farklı sosyal gruplar arasındaki gelir dağılımı ile ilgilenen dikey eşitsizlikler *bireyleri* ve *hanehalkını* merkeze almaktadır. *Grupları* merkezine alan yatay eşitsizlikler ise sosyal gruplar arasındaki fırsatların ve kısıt-

lamaların dağılımına karşılık gelmektedir (örneğin, cinsiyet, nesil, mekân, din, etnik köken vb.). Stewart (2000) yatay eşitsizliği ‘kültürel olarak tanımlanmış gruplar arasındaki kuvvetli eşitsizlikler’ olarak açıklamaktadır.

Kabeer (2010) sosyal olarak dışlanmış grupların özellikle kültürel, mekânsal, ekonomik ve politik seviyelerde kendini gösteren çoklu, kesişen ve birbirini destekleyen eşitsizliklerle karşı karşıya olduğuna işaret etmiştir. Bu karmaşık eşitsizlik sarmalında, bütüncüllükten uzak yalnızca bir eşitsizlik kaynağını ele alan müdahalelerin yoksulluğu azaltma ve sosyal hayata katılımı artırmaya etkisi düşük olacaktır. Diğer yandan, eşitsizliklerin ekonomik kalkınma üzerindeki olumsuz etkilerine sıkça odaklanılırken nedense şiddet üzerindeki negatif etkileri sıklıkla gözden kaçırılmaktadır. Bu bağlamda, yatay eşitsizliklerin ekonomik, sosyal, politik ve kültürel boyutları toplumda şiddetin ortaya çıkma eğilimini artırmaktadır. Sosyal dışlanmaya kadar götüren bu boyutların oluşumunun temelinde tarihsel arka plan ve toplumların günlük rutinlerinin payı da rol oynamaktadır. Bu boyutların birkaçı aynı anda oluştuğunda şiddet ve çatışmayı artırıcı bir çarpan etkisine neden olmaktadır.

Schneider and Turshen (2011) eşitsizlik uygulamalarını siyasi bağlamda vatandaşlığın anlamı üzerinden tartışmıştır. Buna göre, tam vatandaşlığın engellenmesi, siyasi temsil eksikliği, haksız tutuklamalar, alıkoymalar, köleleştirme ve yaşam alanından zorla çıkarma gibi devletsizlik hissiyatı oluşturan eylemleri *siyasi şiddet* uygulamaları olarak tanımlamıştır. Siyasi şiddetin ekonomik fırsatları belirleme gücü bakımından ekonomik şiddet üzerinde de doğrudan bir etkisi bulunmaktadır. Sığınmacılar-göçmenler bahsedilen bu siyasi şiddet uygulamalarına maruz kaldığı hissine kapıldığında eşitsizlik temalı sorunlar ve tepkiler doğmaya başlamaktadır. Buradan hareketle, eşitsizliğin şiddet eylemlerine bir taban oluşturması göz ardı edilmemelidir.

Şiddet olgusu, tüm hallerinde insanların güvenliğini, ülkelerin istikrarını ve gelişimini tehlikeye düşürmektedir. Grupsal anlamda biraz daha somuta indirgemek gerekirse, örgütlü şiddet eylemleri devletlerin başka devletlere yönelik eylemlerinden tutun da iç savaşları, seçim şiddetini, bölgesel, dini, etnik veya diğer aidiyetlere dayalı toplumsal çatışmaları veya ekonomik çıkarları, çetelerin şiddetini, örgütlü işlenen suçları ve ideolojik amaçlarla hareket eden yabancı savaşçıları olmak üzere karmaşık bir yapıyı içermektedir (Brinkman vd., 2013).

Örgütlü şiddet eylemlerinin gelişimi bazı durumlarda daha karmaşık ve köklü bir hale bürünerek günlük bir rutin haline gelebilmektedir. Rylko-Bauer ve Farmer (2016) bu olguyu yapısal şiddet olarak tanımlamaktadır. Yapısal şiddet ile bir sosyal sistem içerisinde bireylerin ve grupların etkileşimini şekillendiren sosyal ilişkiler ve yasal düzenlemeler kastedilmektedir. Doğrudan şiddetin ötesinde, dolaylı şiddetin öğelerinden *yoksulluk*, *ötekileştirme* ve *sömürü* yapısal şiddetin somuta indirgenmiş başka bir halini yansıtmaktadır. Öyle ki yapısal şiddetin öğeleri kimi zaman düzenlemelerle bile meşrulaştırılabilir. Sığınmacı-göçmenlerin gittikleri

ülkelerde yapısal şiddetin mağduru madun gruplar² olarak ele alındığı birçok çalışma (Hernández-Hernández ve Gil, 2018; Terhmina, 2021; Díaz, 2019; Aboim ve Vasconcelos, 2021; Dođanođlu, 2022) bulunmaktadır.

Madun sığınmacılar-göçmenlerin yukarıda bahsedilen dikey ve yatay eşitsizliklere, siyasi şiddete ve yapısal şiddete maruz kaldığı tartışmasız kabul edilmekle birlikte, bu çalışmada eşitsizlik ve şiddet ilişkisinin yazında boş kalan başka bir boyutu incelenmiştir. Bu bağlamda, madalyonun diğer yüzüne odaklanılarak sığınmacılar-göçmenlerin maruz kaldığı şiddetin ev sahibi toplumda kamu güvenliğine etkisi ele alınmıştır. Başka bir ifadeyle, madun sığınmacılar-göçmenlerin içinde bulunduğu topluma yönelik şiddet eğilimi incelenmiştir.

Bu incelemede insani güvenlik odaklı yazın taramasından uzaklaşmadan çok düzeyli güvenliği esas almak üzere Buzan vd.'nin (1998) klasikleşen güvenikleştirme yaklaşımı benimsenmiştir. Bu yaklaşım, güvenliği geleneksel askeri-siyasi alanlara sıkıştırmanın ötesinde daha geniş bir çerçevede ele alarak ekonomik ve çevresel bazı tartışmaların yanında toplumsal tartışmaları da kapsayan bir çalışma alanı oluşturmuştur. İkincil kaynaklar üzerinden gidilerek hazırlanan bu betimleyici araştırmada, ilk olarak kuramsal ve kavramsal çerçevede eşitsizlik ve şiddet ilişkisinin incelenmesi sonrasında sığınmacı-göçmenlerin hukuki statüleri ve insani koşullarının kırılğanlıklarına yer verilmiştir. Tartışma kısmında, ele alınan madun sığınmacı-göçmen gruplar ve ev sahipleri üzerinde oluşan baskının güvenikleştirme yaklaşımı üzerinden irdelenmesine gidilmiştir. Buna göre, analitik bir yaklaşımla bireysel, toplumsal ve milli güvenlik olmak üzere üç düzeyli bir inceleme yürütülmüştür.

2. Göçün Bazı Kırılğanlıkları

Sığınmacı-göçmenliğin birçok kırılğanlığı bulunmasına karşın, bunların arasından çalışmanın sınırlılıkları göz önüne alınarak yalnızca vardığı ülkede ev sahibi toplum ile ilişkileri bağlamında çalışmanın bütünlüğüne katkı sağlayacak yönü incelenmiştir. Bu bölümde eşitsizlik ve şiddete maruz kalma potansiyelini taşıyan sığınmacı-göçmen grupların kırılğanlıkları incelenmiştir. Yapılan inceleme göçmenler ve sığınmacılar özelinde ayrı olmak üzere hukuki ve insani kırılğanlıkları üzerinden iki boyutta yürütülmüştür. Sığınmacıların-göçmenlerin vardıkları ülkelerdeki statülerinden bahsetmek tartışma öncesi altyapının oluşturulması bakımından elzemdir. Diğer taraftan, eşitsizlik ve şiddet ilişkisi insani kırılğanlıklar bağlamında sığınmacı-göçmen açısından incelendiğinde sorunların tespiti ve tansiyonun yükselmeden çözümlenmesinde faydalı olacaktır.

Göçmen kırılğanlıkları

Hukuki kırılğanlıklar bağlamında, Uluslararası Göç Örgütü'ne (IOM, 2023) göre göçmenin evrensel olarak kabul edilmiş bir tanımı bulunmamaktadır. Buna rağmen göçmen kavramından bahsedilirken bireyin zorlayıcı dış etkenler olmadan *kendi özgür iradesiyle ve kişisel uy-*

² Bknz. Somay, B. (2008). Çokbilmiş Özne. İstanbul: Metis Yayınları.

gunluk gerekçeleriyle hareket ettiğine değinilmektedir. Birleşmiş Milletler (BM) uluslararası göçmen terimini herhangi bir sebebe dayandırmaksızın bir yıldan fazla bir süredir yabancı bir ülkede ikamet eden kişi olarak tanımlamaktadır. Bu çalışma özelinde göçmenden bahsedilirken özellikle tartışmaların yoğunlaştığı düzensiz göçmen grubu içerisine girenlere odaklanılmıştır. Düzensiz göçmen, hedef ülkeye yasa dışı yollardan giriş yapan, giriş koşullarını ihlal eden veya vizesinin bitmesi nedeniyle transit ya da ev sahibi ülkedeki varlığı hukuki olarak sona eren kişidir (Perruchoud ve Redpath, 2013; Triandafyllidou vd., 2019). Üstelik düzensiz göçmenlerin vardığı ülkenin vatandaşlığını kazanması da hiç kolay değildir (Lombardi, 2017; Villalón, 2010). Kısacası, düzensiz göçmenler hukuki bir karşılıkları olmadığından eşitsizliğin her boyutunu derinden yaşamaktadır.

İnsani kırılğanlıklar bağlamında, düzensiz göçmenler için insani koşullar karmaşık ve sorunludur (Faist, 2018). Düzensiz göçmenler hem kendi ülkelerinde hem göç yollarında hem de vardıkları ülkelerde doğrudan ve dolaylı şiddetin ve sömürünün türlerine maruz kalabilmektedir (Vogt, 2013). Düzensiz göçmenler diğer ülkelere yasa dışı yollarla giriş yaptıklarından hiçbir meşruiyetleri ve hukuki statüleri bulunmamaktadır. Bu grupların gelme nedenleri genellikle ekonomi odaklı ve gönüllü olsa da kendi ülkelerinde farklı düzeylerde şiddeti, yönetim başarısızlığını veya çevresel yıkımları tecrübe etmiş olmaktadır (Faist, 2016).

Uluslararası hukukun üzerinde hassasiyetle durmasına rağmen, düzensiz göçmenlerin pratikte vardıkları ülkelerde memnuniyetle karşılandığını söylemek doğru olmayacaktır. Örneğin, Ortadoğu ve Kuzey Afrika ülkelerinden göç eden ekonomik göçmenlerin tecrübeleri şiddeti de içeren birden fazla boyutu barındırmaktadır (Dibeh vd., 2019; Loschmann vd., 2014). Diğer bir örnekte, Avrupa'ya ulaşmak isteyen göçmenler Adalar Denizi'nde hudut güvenliğinden sorumlu görevliler tarafından tespit edildiklerinde Yunan adalarındaki kamplarda kötü ve insani olmayan koşullarda yaşamaya maruz bırakılmaktadır. İçeriden ve dışarıdan yapılan yoğun eleştirilere rağmen henüz bu konuda bir politika değişikliği olduğunu söylemek mümkün değildir (Davies vd., 2017; Ulusoy vd., 2019).

Dahası, düzensiz göçmenler vardıkları ülkelerde kötü barınma ve çalışma koşullarında hiçbir sosyal güvenceleri olmaksızın ucuz iş gücü olarak toplumun çalışmak istemediği iş kollarında kendilerine alan bulabilmektedir. Örneğin, ABD'de işçi pazarında ekonomik statü bakımından en dipte bulunan kayıt dışı Latin göçmen işçiler siyasi dışlanma, kamusal hizmetlere erişememe ve temel haklardan yoksun kalma gibi yapısal şiddetin çeşitli boyutlarına maruz kalmaktadır. Bunun yanında, göç kanunları ve dinamik göç politikalarına bağlı olarak işgücü pazarı ayrımı, mekânsal ayrışma ve her an ülkelerine geri gönderilme kaygısını da taşımaktadırlar (Quesada vd., 2011).

Uluslararası Göç Örgütü Raporu (International Organization of Migration, 2021) verilerine göre Türkiye'de toplam 6,05 milyon (%7,2) uluslararası göçmen bulunmaktadır. Bu çalışmanın odağına aldığı tespit edilen düzensiz göçmen rakamları **Şekil 1**'de incelendiğinde, 2015 yılından itibaren bu rakamın bir daha 100 binin altına düşmeden süregeldiği görülmektedir. Öyle ki bu rakamın 2019 yılında müthiş bir ivme ile zirve yaptığı (454.662) anlaşılmaktadır.

Her ne kadar Covid-19 sürecinde bu rakamda bir düşüş olsa (122.302) da sonrasında tekrar yükselişe (285.027) geçmiştir (Göç İdaresi Başkanlığı, 2023). Tespit edilen göçmenlerin sayısının yüksekliği Türkiye'nin düzensiz göçmenler için bir hedef ülke olduğunu göstermektedir. Toplam rakamın içerisinde uyrukların dağılımındaki çeşitlilik ilgi uyandırmasına rağmen, Afganlıların rakamının (Ör: 2019'da 201.437 ve 2022'de 115.775) başı çekmesi bu göçmen grubunu tartışılmalı hale getirmiştir.

Şekil 1: Türkiye'de Yıllara Göre Tespit Edilen Düzensiz Göçmen Sayısı
Kaynak: Göç İdaresi Başkanlığı (2023)

Sığınmacı kırılganlıkları

Hukuki kırılganlıklar bağlamında incelendiğinde, uluslararası korumanın bir parçası olan mültecinin tanımı göçmene kıyasla daha belirgindir. BM'nin 1951 tarihli Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin Cenevre Konvansiyonunda (Md. 1A(2)) mülteci şu şekilde tanımlanmaktadır: "Avrupa ülkelerinde meydana gelen olaylar nedeniyle; ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşüncelerinden dolayı zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan ya da yararlanmak istemeyen yabancılar ile bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya dönmek istemeyen vatansızlar."

Sığınmacı ise, mültecilik statüsüne ilişkin başvuru yapmış olup sonucunu bekleyen kişi olarak kabul edilmektedir. Bu kişiler, sığınma taleplerinin kabul edilmemesi halinde, muhtemelen ölümcül sonuçlara maruz kalabilecek insanlardır (McConnell, 2016; Worster, 2012). Uluslararası koruma türlerinin dışında kalan geçici koruma ise çatışma veya yaygın şiddet ortamlarından kitlesel olarak kaçan kişilere başka bir devlet insiyatifinde bireysel olarak in-

celemeksizin tanınan koruma tedbiri anlamına gelmektedir (Perruchoud ve Redpath, 2013).

Bu bağlamda, Türkiye’deki mülteci mevzuatı hukuki anlamda bazı çekinceleri içermektedir. Nitekim 1951 tarihli “Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin Sözleşme” kabul edilmesine karşın, Türk hükümetleri yalnızca “1 Ocak 1951’den önce Avrupa’da meydana gelen olaylar” maddesini kabul ederek mülteci kabulünde coğrafi çekinceyi benimsemiştir. Daha sonra, 1967 Protokolünde tarih sınırlaması kaldırılmasına rağmen coğrafi çekince şerhi korunmuştur (İçduygu, 2015). Buna rağmen, bu coğrafi kısıtlama günümüz koşullarında pratikte pek uygulanamamaktadır. Bu kapsamda, Göç İdaresi Başkanlığı (2023) rakamlarına göre, Türkiye’de aralarında mülteci olmak isteyen sığınmacıların da bulunduğu geçici koruma kapsamında 3 milyon 444 bin Suriyeli³ bulunmaktadır.

Suriyelilerin tabi olduğu geçici koruma, kanunda (YUKK⁴, Md. 91) şöyle tanımlanmaktadır: “Ülkesinden ayrılmaya zorlanmış, ayrıldığı ülkeye geri dönemeyen, acil ve geçici koruma bulmak amacıyla kitlesel olarak sınırlarımıza gelen veya sınırlarımızı geçen yabancılara geçici koruma sağlanabilir.” Bu tanıma göre, toplu sığınma olmasına rağmen insanların zulüm görme endişesiyle yerini terk ettiği kabul edilerek varışta (prima facie) sağlanan acil ve geçici bir korumadan bahsedilmektedir (Uluslararası Korumaya Dair 11 Numaralı Kılavuz, 2015). Dahası, mültecilik kriterlerine uyanları *geri göndermeme ilkesi*⁵ (Goodwin-Gill, 2011; Stoyanova, 2008) ve bireysel anlamda makul ve nesnel bir incelemeyi esas alan *toplu sınır dışı yasağı*⁶ (Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, 2020; Göztepe, 2014) bu kapsamda gelen insanlara koruma sağlanmasını güvence altına almaktadır.

Buna göre, 2011 yılında başlayan Suriye İç Savaşı’ndan bu yana Türkiye’ye sığınan Suriyeliler için pratikte coğrafi kısıtlamanın beklendiği gibi bir çözüm getirmediği anlaşılmaktadır. Üst süre sınırı bulunmayan geçici korumanın kaldırılması tartışmalarında, geri göndermeme ilkesine temel oluşturan kaynak ülkedeki güvenlik kaygıları belirleyici olmaktadır. Geçici koruma kararının alınması ve kaldırılması yetkisi Geçici Koruma Yönetmeliğinde (Md. 9-10) belirlendiği üzere İçişleri Bakanlığının teklifi üzerine Cumhurbaşkanında bulunmaktadır (Öztürk, 2017).

İnsani kırılganlıklar bağlamında bakıldığında, kendi ülkelerindeki şiddet ortamından etkilenmemek üzere güvenli ülkelere ulaşan sığınmacılar, bu ülkelere vardıklarında mültecilik statüsünü elde etmek için bireysel başvuruda bulunmayı beklemektedirler (Hirsch ve Bell, 2017). Savaş, iç savaş ve ülke içindeki suç örgütlerinin eylemlerinin yaygın şiddet ortamını oluşturması neticesinde zulüm veya işkence görme korkusuyla başka bir ülkeye kitlesel ola-

³22.06.2023 tarihi itibarıyla

⁴Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu (2013)

⁵Non-refoulement principle, 1951 Cenevre sözleşmesi, Md. 33 ve YUKK, Md. 4

⁶AİHS 4 No.lu Protokol Md.4, Bkz. Hirsi Jamaa ve diğerleri/İtalya davası

rak sığınma istemi ise şüphesiz insani bir davranış biçimidir. Kadın, çocuk ve yaşlılar gibi kırılgan grupları barındıran bu kitleler bireysel kaygılarına öncelik verilmeden hiç bilmedikleri bir ülkede hükümet politikalarına bağlı olarak geçici veya kalıcı olup olmadıklarını bilmedikleri şartlarda yaşamlarını sürdürmeye çalışmaktadır (Aldoghmi, 2019; Long, 2010).

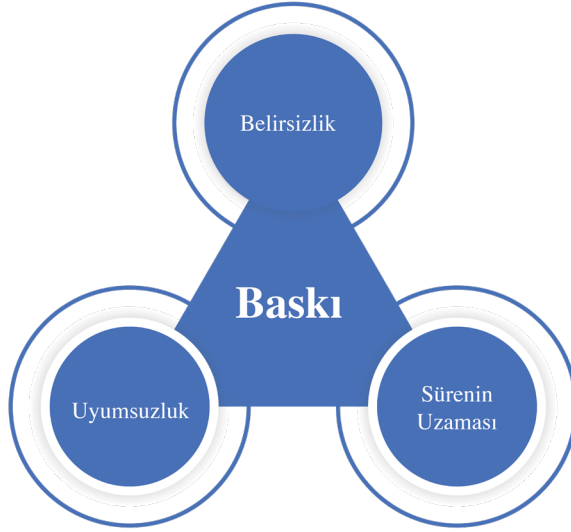
Buna karşın, kendilerine geçici bir koruma sağlandığında artık bir statüleri bulunduğundan barınma, eğitim, sağlık ve ucuz işgücü pazarında çalışma ihtiyaçlarını bir nebze karşılayabilmektedirler (Canefe, 2016; Siviş, 2021). Bu aşamanın ardından yeni sorunlar toplumsal veya sosyal uyumsuzluk merkezli nedenlerden kaynaklanabilmektedir. ‘Biz’ ve ‘öteki’ yaklaşımı misafirliğin süresi uzadıkça iki taraf açısından da olumsuz etkisini göstermeye başlamaktadır (Van Houtum ve Van Naerssen, 2002).

Türkiye’deki Suriyeliler örneğinde, geçici koruma altındakilerin uyum eğilimine karşın ev sahibi toplumda bu gruba karşı gelişen olumsuz bakış açısı aynı mekânda iki toplumun birbirinden farklı ekonomik, politik, sosyal ve kültürel hayatlar sürdürmesine yol açabilmektedir (Erdoğan, 2020). Gelen kitlenin büyüklüğü ve geçici koruma statüsünün geleceğinin belirsizliği (sürekli geçicilik) sosyal uyumu zorlaştırmaktadır. Öyle ki baskının oluşturduğu tansiyon etkisiyle geri gönderme tartışmaları zemin kazanabilmektedir (İçduygu ve Demiryontar, 2022).

3. Tartışma

Yukarıda sığınmacılar-düzensiz göçmenlerin vatandaş olmadıklarından kaynaklı maruz kaldıkları sorunlar şiddet olgusu çerçevesinde insani bir yaklaşım merkeze alınarak anlatılmıştır. Başka bir ifadeyle, eşitsizlik ve şiddet ilişkisi sığınmacılar ve düzensiz göçmenlerin karşı karşıya kaldıkları doğrudan ve dolaylı şiddet üzerinden ele alınmıştır. Ancak bu bölümde şiddet bağlamında madalyonun diğer bir yüzü, yani bu madun grupların isteyerek ya da istemeyerek şiddet uygulamalarının bir parçası oldukları bazı durumlar incelenenektir. Buradaki amaç, göç politikalarının oluşturulmasında akademisyenlere ve karar vericilere rehberlik etmek üzere ilişkinin tüm boyutlarını gözden geçirmektir.

Madun sığınmacı-düzensiz göçmen grupların vardıkları ülkede doğrudan ve dolaylı şiddetin türlerine maruz kaldığı belirsiz süre uzadıkça, göç sonrası eşitsizliğin getirdiği yük üzerlerinde bir baskı oluşturmaya başlamaktadır. Öyle ki bu baskı göç öncesindeki koşullardan bile daha zorlayıcı olabilmektedir (Li, vd., 2016; Lindert vd., 2009). Bunun yanında, bütünleşme veya uyumlama süreçlerinin (Galera vd., 2018; Özçürümez vd., 2021) etkisi de bu baskının düzeyini doğrudan etkilemektedir. Şekil 2’deki olduğu üzere, akıbetin belirsizliği ve sürenin uzaması hem ev sahibi toplum hem de madun gruplar üzerindeki baskıyı artırırken, başarılı bütünleşme veya uyumlama bu baskıyı azaltmaya yaramaktadır.

Şekil 2: Toplumda Göç Baskısı

Burada şiddetin türlerinin bu madun gruplar üzerindeki baskısının karşısında, ev sahibi toplumun tahammülünün düşmesinin (Erdoğan, 2020) oluşturduğu baskı ile tansiyonun diğer bir yüzünden bahsedilmektedir. Şekil 3'te iki vektörün toplamı neticesinde oluşan baskı ev sahibi toplum ve madun gruplar arasında tansiyona neden olabilmekte ve bazen birey, toplum ve milli güvenlik bakımından tehditler ve hassasiyetler ortaya çıkabilmektedir.

Şekil 3: Baskının İki Yönü

Akademik yazında, bu madun grupların adli suç oranına etkisini inceleyen çalışmalarda (Bell vd., 2013; Kayaoglu, 2022; Ousey ve Kubrin, 2018) bu grupların ev sahibi toplum ile ilişkisinde çoğu zaman suçun mağduru (Knight ve Tribin, 2023; Zatz ve Smith, 2012) olduğunu içermesi sorunun nasıl bir çerçeveden ele alındığına bağlıdır. Bu madun grupların suç işleme motivasyonlarının düşük olduğu ve geri gönderilme korkusu (Bernat, 2017; Butcher ve Piehl, 2007) nedeniyle baskılandığı değerlendirilebilir. Burada şiddetin neden olabileceği adli suçun öncesinde önleyici bir yaklaşımla tansiyon yönetimine odaklanması ele alınmaktadır. Buzan vd. nin (1998) güvenlikleştirme yaklaşımı benimsendiğinde, bu tansiyonun yönetiminde ortaya çıkan tehditler ve hassasiyetleri yönetmenin kolay olmadığını ve çok düzeyli analitik bir bakış gerektirdiğini söylemek mümkündür. Bu analitik bakış bireysel, toplumsal ve milli güvenlik olmak üzere üç düzeyli çerçeve bir yaklaşım olarak önerilmiştir.

Bireysel güvenlik

Toplumda oluşan tansiyonun, bireyler düzeyinde ev sahibi ve madun gruplar arasındaki ilişkiye olumsuz yansımaları olmaktadır. Ev sahibi bireyler kendisine yabancı gördüğü gruplara ait insanlar ile temas kurduğunda ya da sayılarının çoğaldığını düşündüğünde güvende olmama kaygısını taşımaya başlamaktadır. Bu kaygı zaman içinde yeni geleni hoş karşılamama olarak kendini gösterebilmektedir.

Örneğin, İran Devleti 1979’da Sovyet işgali ile artan düzensizlik neticesinde Afganistan’dan gelen sığınmacıları ‘mohajerin’ olarak adlandırıp iyi karşılamış ve ‘amayesh’ adı altında oturma izni vermiştir. Ancak kalma sürenin uzaması ve belirsizliği İran’daki Afganlılar üzerinde zamanla etkisini göstermeye başlamıştır. Bunun neticesinde ortaya çıkan ötekileştirme politikaları İran’da on yıldan fazla süredir bulunan Afganlıların bile bir gelecek kurma hayalinden vazgeçerek Avrupa’ya yönelmesinde etkili olmuştur (Jauhiainen ve Eyvazlu, 2018, s. 16-17).

Bu bağlamda, ilk olarak 1992 yılında Afganistan’da Sovyet yanlısı Necibullah’ın iktidardan ayrılmasının ardından Afganlıların gönüllü geri dönüşü teşvik edilmiştir. Bu politika 2000’li yıllarda Taliban’ın iktidardan düşmesi sonrasında (2001) yeni gelenlerin kabul edilmemesi ve kayıt dışı olanların geri gönderilmesi politikasına dönüşmüştür (Crawley ve Kaytaz, 2022). Afganlı sığınmacılar bu süreçte yaşam alanlarındaki kısıtlamalar, kötü yaşam koşulları ve geri göndermeler ile zorlanmıştır. Bu politika değişikliği Afganlıların ikametinden ve seyahatinden arındırılmış eyaletler, şehirler ve bölgelerin oluşturulmasına kadar gitmiştir. 2020’li yıllarda gelindiğinde bile İran’da kayıt dışı istihdam edilen Afganlıların birçok şehre yaşamak ve seyahat amaçlı girişinin kısıtlanması⁷ sorunları daha karmaşık hale getirmiştir (Hyndman ve Giles, 2017).

Güvende olmama kaygısı bir yandan yabancı düşmanlığını (zenofobi) beslerken (Bernat, 2017; Wagner, 2020; Witteveen, 2017), diğer yandan da madun grupların bireylerinin öte-

⁷Sinaiee, Maryam (12 Nisan 2024), Iran Bans Afghan Migrants from living in 16 Provinces, <https://www.iranintl.com/en/202312045525>

kileştirme etkisi altında (Van Houtum ve Van Naerssen, 2002) kendisi ile aynı durumdaki bireylerle dayanışmasının kuvvetlenmesine (Bauder, 2021; García Agustín ve Jørgensen, 2016; Mainwaring vd., 2020) katkı sağlamaktadır. Bu ötekileştirme madun grupların bazı bireylerinde öfke patlamasına neden olarak radikalleşmelerine ve kimi koşullarda terörizm faaliyetlerine yönelmesine de ortam sağlayabilmektedir (Eleftheriadou, 2020; Sude, 2020).

Toplumsal güvenlik

Madun grupların dayanışma duygusunun yeni bir ekonomik alan oluşturarak bu grupların suça bulaşmalarının önüne geçtiği (Engbersen ve Van der Leun, 2001) ve kentleşme bakımından toplumsal ayrışmanın (gettolaşma/banliyöleşme) suça etkisinin gelen madun grupların etnik/kültürel yapısından etkilendiği (Kubrin vd., 2018) görüşlerinin yanında, bu dayanışmanın toplumsal açıdan bazen şiddetin türlerini de barındıracak biçimde çeteleşmeye (Decker vd., 2009; Van Ngo vd., 2017) de yol açtığı anlaşılmaktadır. Kendisine meşru alanlarda yer bulamadığını düşünen sığınmacı ve göçmenler gruplaştığında, aynı bölgede yaşayan ev sahibi toplumda güvenlik kaygılarının oluşmasına neden olmaktadır (Erdoğan, 2020, s. 122; Witteveen, 2017).

Örneğin, 2020’li yıllar itibarıyla İran toplumu ülkelerindeki Afganlıları birçok toplumsal sorunun kaynağı olarak görmektedir: terörizm, silah kaçakçılığı, uyuşturucu, çevresel bozulma, çocuk felci, yüksek işsizlik ve gerginlik (Crawley ve Kaytaz, 2022, s. 8). Başka bir örnekte, Pakistan’da ev sahibi toplum ülkeye silah kültürünü getirdiğini düşündükleri Afganlıları ‘silahlı ve öfkeli’ söylemiyle tasvir etmektedir. Dahası, Afganlılar sınır bölgelerinde artan suç oranlarından, kaçakçılıktan, silah ve uyuşturucu trafiğinden sorumlu tutulmaktadır. Özellikle, Afganistan-Pakistan sınırındaki narko-terör çarkı iç güvenlik sorunlarını derinleştirirken, yerel halk içinde Afganlıların geri gönderilmesi yönündeki talebin güçlenmesine yol açmıştır (Borthakur, 2017, s. 495).

Ötekileştirmenin derinliği arttıkça madun grupların büyüklüğüne bağlı olarak toplumsal ayrışma kar topu misali büyümekte olup doğrudan şiddete müzahir bir iç güvenlik ve asayiş hassasiyetinin gelişmesine sebep olmaktadır. İsveç’te akrabalık bağlarından beslenen göçmenlerin çeteleşmesi örneği bu doğrultuda incelemeye değebilir. Madun gruplardan oluşan suç odaklı bu çetelerin amacı sürekliliklerini sağlayarak gelirlerini sürdürmektir. Bu çeteler meşru otoriteye karşı oluşturdukları güvenli mahallelerde yerel toplumu baskı altına alırken kamu güvenliğini de hiçe saymaktadır. Bu mahallelerde kendisini güvende hisseden suçlular kolluk kuvvetlerine karşı çöp tenekelerini bariyer yapma, araç kundaklama, molotof atma vb. tekniklerle oldukça dirençli davranmaktadır. İsveç polisi bu kapsamda toplam 60 hassas mahalle olduğunu, 22’sinde kolluk güçlerinin faaliyetlerinin yürütülemediğini belirlemiştir (Martens, 1997; Sanandaji, 2020, s. 185-195).

Fransa’da siyasi ve resmî söylemlerin aksine, madun grupların hissettiği ötekileştirme neticesinde Paris’in banliyölerinde kamu görevlilerine öfke duyarak yetişen genç göçmen gruplar protestoların yanında kişilere karşı (kasten yaralama), mala karşı (hırsızlık, gasp, sabotaj vb.), kaçakçılık ve uyuşturucu ile ilişkili çeşitli suçlara bulaşmaktadır (Lukić, 2021; Tchumkam, 2019; Léonard, 2022). Esasında, Fransa toprakları Lyon’daki (1981) gösterilerden bu yana kentlerde genellikle kolluğun göçmenlere yönelik ölümle sonuçlanan güç kullanımı ile başlayan benzer gösterilere sahne olmaktadır. Bu gösterilerde nadiren ölüm olayı meydana gelirken, hükümet binalarına zarar verme, bir miktar yağma ve bolca araç kundaklaması gerçekleştirilmektedir. Kentlere özgü bu rutin olaylar, ikinci nesil göçmenlerden oluşan madun grubun biriken öfkesinden gelişen bir ilkel-lokal ayaklanma modeli olarak yorumlanabilir (Jobard, 2014).

Otorite karşıtı bu protestolarda ev sahibi toplumun ve madun grupların üzerindeki kolluk baskısının düzeyine bağlı olarak bireysel asayiş olaylarının kimi zaman (Ör. 2005, 2012, 2023 gösterileri) özellikle sosyal konut alanlarında doğrudan şiddeti içeren kitlesel tepkilere ve çatışmalara dönüşmesi olağandır. Bu çatışmalarda kolluk güçlerinin kendi güvenliklerini merkeze alarak kontrol edebildiği alanlarda kalması protestocuların bu rutini sürdürebilmesine olanak tanımaktadır (Moutselos, 2020; Castañeda, 2022).

Milli güvenlik

Bazı koşullarda milli güvenlik aleyhine tehdit ve hassasiyetler de oluşabilmektedir. Bu noktada meseleye mekânsal yaklaşmak ikna edici olabilir. Ev sahibi toplum ve madun gruplara ait nüfusun bir arada yaşadığı kentlerde madun grupların nüfus yüzdesinin yüksekliği ev sahibi toplum açısından bir milli güvenlik tehdidi ve hassasiyeti algısı oluşturmaktadır. Weber (2015, s. 123) Avrupa ülkelerinde bu kaygının ülkesel düzeyde güçlü olurken, bölgesel düzeyde bakıldığında daha düşük olduğunu gözlemlemiştir. Buna rağmen kimi zaman bu kaygı Almanya örneğindeki gibi madun grubun nüfus oranının düşük olduğu yerleşim bölgelerinde ev sahibi bireylerin nefret suçu işlemesi ile kendini gösterebilmektedir (Wagner vd., 2020).

Esasında, mekânsal bağlamda bu bölgelerde toplumdaki biz-öteki duygusunun (Van Houtum ve Van Naerssen, 2002) toplumsal ayrışma neticesinde tansiyonu yükseltme potansiyeli taşıdığı göz ardı edilmemelidir. Bu tansiyon yüksekliği sığınmacıların geldiği ülke ile ev sahibi ülke arasındaki sınır kentlerinde ortaya çıktığında toplumsal güvenliğin yanında bölgesel etnik nüfus yoğunluğunun artması neticesinde milli güvenliğe yönelik tehdit ve hassasiyet de ortaya çıkabilmektedir. Sınır bölgelerinde bulunmanın sağladığı bazı olanaklar şiddet eylemcilerinin silahlanmasına ve örgütlenmesine de elverişlidir. Afganistan-Pakistan sınırı örneğinden (Borthakur, 2017; Hilali, 2002; Schmeidl, 2002) bu konuda önemli tecrübeler edinilebilir.

Pakistan örneğinde, 2002-2022 yılları arasında Birleşmiş Milletlerin desteğiyle 4,382 milyon Afganlı sığınmacı ülkesine gönüllü geri dönüş gerçekleştirmesine rağmen, Taliban’ın yöne-

timi ele geçirmesinin (2021) ardından Pakistan'a tekrar bir göç dalgası ulaşmıştır. Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (UNHRC) güncel rakamlarına göre (30 Haziran 2023) Pakistan'da resmi olarak 1 milyon 333 bin 739 Afganlı bulunmaktadır. Bu rakamın %52,6'sı Peştunların yoğunlukla yaşadığı Afganistan sınırına yakın Hayber-Pahtunhva Eyaletinde (Kuzeybatı Sınır Eyaleti) mülteci kamplarında kalma zorunlulukları bulunmadan yaşamaktadır (UNHRC, 2024). Nitekim bu eyalette demografik üstünlüğün Pakistanlılarda kalmasına rağmen Peştun dili baskın dil haline gelmiştir. Dahası, Afganistan sınır bölgesinde geçmişten beri gelen kontrolsüz işleyiş hesaba katıldığında belgesiz Afganlılar ile toplam Afganlı sayısının daha yüksek bir rakama ulaştığı değerlendirilmektedir (Khan, 2017; Borthakur, 2017).

Bu durum üzerine Pakistan hükümeti ilk olarak 2023 yılı Ekim ayında 1,4 milyon belgesiz Afganlıyı kapsayan bir geri gönderme planı başlatmıştır. İkinci aşamada 2018 yılında⁸ kayıt altına alınan yaklaşık 800 bin Afganlının⁹ geri gönderilme planı açıklanmıştır. Üçüncü aşamada ise UNHRC tarafından kaydı alınmış yaklaşık 1,3 milyon Afganlıyı kapsayan¹⁰ geri gönderme planının açıklanması beklenmektedir. Kısacası, Afganlıların tamamının geri gönderilmesi ile sorundan kurtulma politikası eğilimi oluşmuştur¹¹(Amnesty International, 2024).

Bu eğilimin oluşmasında Afganistan'da Taliban yönetiminin (2021) iktidara gelmesinin ardından Afganistan-Pakistan sınırında Durand hattı boyunca (2.611 km) Pakistan Talibanı olarak bilinen Tehreek-e-Taliban Pakistan (TTP) örgütü tarafından Pakistan askeri birliklerini hedef alan saldırılar gerçekleştirilmesi etkili olmuştur. Pakistan hükümeti ülkenin kuzeybatısında eski Federal Kabile Bölgesindeki (FATA) bu terör odaklı eylemleri ve istikrarsızlığı bitirmek için bölgenin idaresini Hayber-Pahtunhva eyaletine bağlamıştır (Mir vd., 2022).

Buna karşın, Afganistan sınırındaki medreselerde eğitim alan Afganlıları barındıran Pakistan Talibanı (Borthakur, 2017, s. 494) bu bölgedeki sınırlar arası kontrolsüz geçişin kısıtlanmasını istememektedir. Pakistan hükümeti nin bu bölgedeki saldırıları durdurmak için yaptığı terör operasyonları, sınırda fiziki güvenlik sistemi inşası, baskı oluşturma ve hatta TTP ile görüşme çabaları yetersiz kalmıştır¹² (Kugelmann, 2024). Bu gelişmeler ışığında sınır güvenlik tedbirleri ile sınır bölgesinde Afganlıların yeni bir kitlesel yerleşiminin önüne geçilmesine

⁸IOM (2024), Undocumented Afghans, <https://pakistan.iom.int/undocumented-afghans>

⁹Pakistan tarafından yayınlanan Afgan Vatandaşlık Kartı (ACC)

¹⁰Birleşmiş Milletler tarafından kaydı alınan (PoR)

¹¹Amnesty International (4 Nisan 2024), Pakistan: Government must stop ignoring global calls to halt unlawful deportation of Afghan refugees, <https://www.amnesty.org/en/latest/news/2024/04/pakistan-government-must-halt-deportation-of-afghan-refugees/>

¹²Kugelmann, Michael (20 Mart 2024), Tensions Escalate on Pakistani-Afghanistan Border, <https://foreignpolicy.com/2024/03/20/pakistan-afghanistan-cross-border-strike-ttp-taliban/>

Mir, Asfandyar, Olson, Richard ve Watkins Andrew (12 Ocak 2022), Afghanistan-Pakistan Border Dispute Heads Up, <https://www.usip.org/publications/2022/01/afghanistan-pakistan-border-dispute-heads-up>

yönelik demografik tedbirlerin yanı sıra güvenlikçi politika ile Afganlı sığınmacıların geri gönderilmesinin eklenmesi (Khan, 2017; Borthakur, 2017, s. 490) esasında bu sığınmacı grubunun artık bir millî güvenlik tehdidi olarak algılandığı anlamını taşımaktadır.

Türkiye özelinde tartışma

Tüm bu tartışmalar ışığında, Türkiye özelinde Suriyeli ve Afganlı sığınmacı ve göçmenleri tartışmak anlamlı bir hale gelmiştir. Baskıyı oluşturan belirsizlik, sürenin uzaması ve uyumsuzluk bileşenleri göz önüne alındığında Suriyeli sığınmacıların¹³ kalma sürelerinin uzaması ve sürecin sonunda statülerinin ne olacağı hakkındaki belirsizlik İran ve Pakistanlıların komşu Afganistan'dan gelen sığınmacılar konusunda deneyimleri ile kısmen benzerlik göstermektedir.

İran'da sığınmacı politikaları sürecin başından itibaren Afganlıların kısıtlanması yönündeki eğilim ile oluşturulmuştur. Buna karşın, Pakistan'da Afganlı sığınmacılar kamplar haricinde diledikleri mekânda yaşamaya başlamıştır. Yıllar geçtikçe sürecin uzaması ve akıbetin belirsizliği toplumsal huzursuzluğa neden olunca, neticede her iki ülkedeki göç politikaları geri gönderme odaklı güvenlikçi bir yaklaşıma dönüşmüştür. Pakistan'ın sığınmacılara yaklaşımında uluslararası örgütlerin iş birliğine açık olmasına rağmen gelinen aşamada geri göndermeyi benimsemesi ve sınır bölgesinde sığınmacı sayısının yoğunlaşmasından kaynaklı güvenlik sorunları deneyimi gelişen süreçleri öngörebilmek adına Türkiye'deki Suriyeli sığınmacılar meselesinde politika yapıcılara bir rehber niteliğindedir.

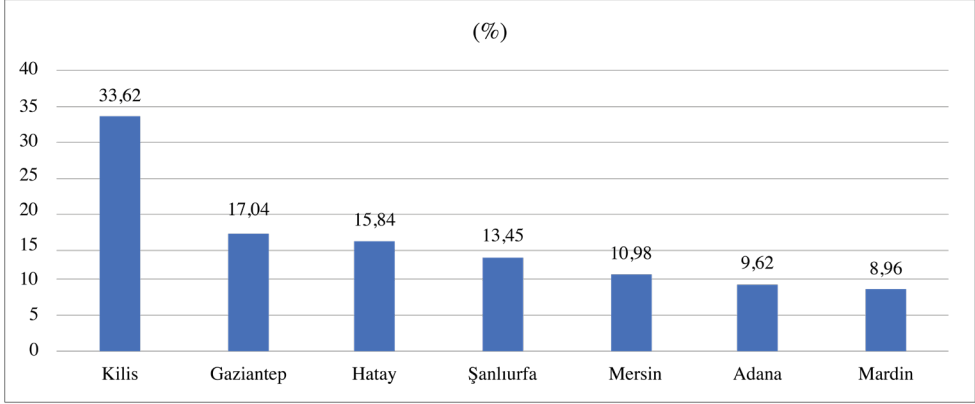
Madun Gruplar	Kurumsal Güvenlik Kaygıları		
	Bireysel Güvenlik	Toplumsal Güvenlik	Millî Güvenlik
Suriyeli sığınmacılar	Kişilere karşı şiddet içeren suçlar	Mekansal ayrışma	Sınır bölgesinde nüfus yoğunluğu
Afganlı Göçmenler	Kişilere karşı şiddet içeren suçlar	Ülkeye giriş biçimleri	Ülkeye bir misyon ile gelme

Tablo 1: Göç Yönetiminde Kamusal Güvenlik Kaygıları

Tablo 1'de Türkiye'de göç yönetiminde toplumun algıladığı güvenlik kaygıları incelemenin anlaşılabilirliğini artırması bakımından bir arada verilmiştir. Bu çerçevede, İçduygu ve Demiryontar'ın (2022) politika tutarsızlığı olarak adlandırdığı göç politikasındaki çeşitlilik nedeniyle **Suriyeli sığınmacıların** geri gönderilmesi sınırlı bir düzeyde kalmaktadır. Suriyeli sığınmacı veya geçici koruma altındakilerin yaşam alanları barınma merkezleri ve kırsal yerine Pakistan'daki Afganlılar örneğindeki benzer şekilde Erdoğan'ın (2020, s. 62) 'kent mültecileri' olarak nitelendirdiği üzere kentlerde yoğunlaşmıştır. Dahası, madun grupların nüfus

¹³6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu Md. 91'e göre Suriyeliler geçici koruma altındadır.

oranının düşük olduğu kentlerde bu grupların belirli bölgelerde yoğunlaşması (gettolaşması/ banliyöleşmesi) mekânsal ayrışmanın (Özgür, 2020) getirdiği *toplumsal güvenliğe* yönelik bir hassasiyet oluşturmuştur.

Şekil 4: Suriyeli Nüfusun Ev Sahibi Nüfusa Oranı

Kaynak: Göç İdaresi Başkanlığı (2023)

Dahası, Suriyeli sığınmacıların sınır bölgelerinde yoğun bir şekilde bulunması *milli güvenliğe* yönelik bir hassasiyet oluşturma potansiyeline sahiptir. Buna göre, Suriyeli nüfusun ev sahibi nüfusa oranı **Şekil 4**'te olduğu gibi kısmen seyrelmesine rağmen hala Suriye sınırı ve yakınındaki metropol illerde hassasiyet oluşturabilecek bir haldedir. Buna göre, Kilis ilinde Suriyeli oranı toplam nüfusun %33,62'sine denk gelirken, Gaziantep'te %17,04, Hatay'da %15,84, Şanlıurfa'da %13,45'e tekabül etmektedir. Bu koşullar yukarıda bahsettiğimiz Pakistan'daki Hayber-Pahtunhva eyaletinde (Kuzeybatı Sınır Eyaleti) gelişen milli güvenlik tehdidi ve terör faaliyetlerinin sebebi olarak algılanan demografik ve mekansal koşullar ile kısmen benzerlik göstermektedir.

Bunun yanında, Ocaklı ve Avaner'in (2023) İzmir ili Konak ilçesinde yaptığı saha çalışması bulgularında yabancı düşmanlığı düzeyinin yüksek çıkması ve ülkedeki göç/göçmenliğin kontrolden çıktığı algısının yüksekliği *bireysel* ve *toplumsal tehdit algısına* işaret etmektedir. Göç'ün (2023) Çankırı ilindeki anket odaklı çalışmasına göre, katılımcıları %87,1'i geçici koruma kapsamındaki Suriyelilerin suça yatkın olduğu algısını taşırken, %80'in üstünde bir oranla aynı grubun yaralama, cinayet, şiddet ve kadına karşı suçlara yatkın olduklarını düşünmektedir.

Ancak Adalet Bakanlığının (2023, s.88) istatistiki verilerine göre, 2023 yılı içinde ağır ceza mahkemelerinde sanık olarak yargılanan toplam yabancı uyruklu erkek sayısı 10.468 olur-

ken, ülke genelinde ağır cezadan yargılanan sanık erkek sayısı 209.657 olmuştur. Dolayısıyla erkek yabancı uyruklu sanıkların toplam erkek sanığa oranı yaklaşık %5 olmuştur. Buna göre, Suriyeli sığınmacılara atfedilen şiddeti içeren suçlara yatkınlık söylemi bu aşamada sahada adli işlemlerde görülmemiştir. Ancak, ilerleyen dönemde böyle bir sorun ortaya çıkarsa, Fransa'daki madun göçmen grupların tepkileri ve İsveç'teki göçmenlerin çeteleşme örnekleri hem bireye hem de topluma yönelen tehditleri incelemek bakımından Türkiye'de kentlerde yoğunlaşan Suriyeli sığınmacılara yönelik politikaların geliştirilmesinde bir tecrübe niteliği taşımaktadır.

Diğer yandan, düzensiz göçmenler açısından ise Suriyeli sığınmacılarda olduğu gibi bir mekânsal değerlendirme yapmak resmi kayıtları olmayanlar da düşünüldüğünde daha zordur. Buna rağmen, Türkiye'deki en geniş düzensiz göçmen grubu oluşturan **Afganlı göçmenler** incelendiğinde, ülke genelinde kırsalda tarım ve hayvancılık (Kara ve Kaya Tilbe, 2023; Alamyar ve Boz, 2022) ve kentlerde emek-yoğun işlerde çalışan (Güler, 2020; Dağ ve İkizoğlu, 2023) Afganlıların Beykoz-Yenimahalle gibi bazı mekânsal örneklerle (Açıkgöz, 2019) rağmen, Suriyeli sığınmacılara kıyasla statüleri olmamasının etkisiyle dağınık ve az görünür sayılabilecek bir düzende yaşadıkları çıkarımı yanlış olmayacaktır. Bu düzen ev sahibi topluma uyumsuzluğu da beraberinde getirebilmektedir. Bu bakımdan herhangi bir yasal güvenceleri olmaması da göz önüne alındığında, Afganlılar mekânsal ayrışma üzerinden değil sınırlardan ülkeye giriş biçimleri üzerinden bir **toplumsal güvenlik tehdidi** olarak algılanmaktadır.

Erol ve Yaylacı (2022) Afganlı göçmenlerin medya temsilini topluma karşı sorumlu davranan başat gazetelerdeki haberler üzerinden incelediği çalışmasında, insanlık dramı ve tehlike olmak üzere iki farklı bakış açısının egemen olduğunu tespit etmiştir. Buna karşın, son yıllarda haber alma amaçlı kullanımı yaygınlaşan sosyal medyada bu mesele daha kaotik bir yaklaşımla işlenmektedir. Sosyal medyada Afganlı erkek göçmenlerin İran-Türkiye sınırını kalabalık bir halde kolayca geçtiklerine yönelik dezenformasyon ve malinformasyon içeren video paylaşımları üzerinden toplumda inşa edilen kaygının temelinde Afganlı erkeklerin bir misyon ile gelerek **milli güvenlik tehdidi** oldukları algısı bulunmaktadır. Buna karşın inşa edilen bu kaygıyı doğrulayacak bir gelişme henüz yaşanmamıştır.

Bununla birlikte, **toplumsal güvenlik tehdidi** bağlamında şiddet barındıran çeteleşme ve bireysel şiddet kaygıları öne çıkmaktadır. Toplumsal güvenlik bağlamında Pakistan ve İran'ın Afganlı mülteciler deneyimi Türkiye için hassasiyetleri öngörmeye katkı sağlayabilir. Her iki toplumun da Afganlı mültecileri kamu güvenliğinin kötüleşmesinden sorumlu tutmasının altında suçun ve şiddetin yaygınlaşması gelmektedir (Borthakur, 2017, s. 495). Buna rağmen Türkiye'deki tartışmalar Pakistan ve İran örneğine kısmen benzese de Afganistan ile bitişik bir sınır olmaması nedeniyle daha kabul edilebilir düzeyde seyretmektedir. Başka bir ifadeyle, Pakistan ve İran'ın Afganlı deneyimi ile Türkiye'nin Suriyeli deneyimi arasında *ortak sınıra sahip olma ve sığınmacılar bağlamında daha yüksek benzerlik oluşmaktadır.*

Bireysel güvenlik tehdidinin bir bileşeni olarak radikalleşme kaygısı toplumda inşa edilmiş olmasına karşın henüz bu durumu destekleyecek gelişmeler yaşanmamıştır. Bununla birlikte, toplum genelinde düzensiz göçmenler ve bu çalışma özelinde Afganlılardan kaynaklı kişilere karşı şiddet içeren suçlardan¹⁴ hayata karşı suçlar, vücut dokunulmazlığına karşı suçlar, cinsel dokunulmazlığa karşı suçlara maruz kalma kaygısının inşa edildiğini ‘istilacı’, ‘tecavüzcü’, ‘suçlu’, ‘terörist’ gibi atfedilen söylemler üzerinden görmek mümkündür. Keskin ve Kömür (2023) bu söylemlerin Afganlı göçmenlerin hep erkek olmasından kaynaklandığı görüşündedir.

Bu kısmen doğru kabul edilse de mesele daha karmaşık olabilir. Pakistan ve İran’daki tecrübelere göre Afganlı sığınmacılara atfedilen suç-şiddet ilişkisi yukarıda bahsedildiği gibi bu ülkelerin geri gönderme politikalarına ağırlık vermesine yol açmıştır. Buna karşın, Afganlıların bu iki ülkede sığınmacı olmaları nedeniyle sahip olduğu bazı haklara kıyasla Türkiye’de güvenceli bir statüye sahip olmamaları atfedilen suçlara bulaşmalarını sınırlandırıcı bir rol oynamaktadır. Nitekim suç ve göç ilişkisini inceleyen birçok çalışma (Ousey ve Kubrin, 2018; Bernat, 2017; Stageman, 2020; Tekin, 2021) düzensiz göçmenlerin şiddete bulaşmalarının sanıldığı kadar fazla olmadığı yönünde bulgular sunmaktadır.

Tüm bu tartışmalardan hareketle, Suriyeli sığınmacılar sosyal yaşamın içinde görünür olmaları, aralarında dayanışma olması, büyükşehirlerde ve sınır kentlerinde nüfuslarının yoğun olması ve geri gönderilme kaygısının bulunmaması ile Afganlı göçmenlerden ayrılmaktadır. Buna göre, toplumda inşa edilen bireysel, toplumsal ve milli güvenlik kaygıları esasında sahada sığınmacılar ve göçmenler arasında farklılaşmaktadır.

Bu tartışmaların başka bir çıkarımı, göç yönetiminin kolayca yerel, ulusal ve uluslararası aktörlerin istismarına açık bir tartışma haline gelmesinin mümkün olmasıdır. Bu çerçevede, iç güvenlik ve milli güvenlik arasındaki ayrımın kaybolduğu gri alanda araçsallaşan madun grupların yıpratma üzerine inşa edilen bir istismarın parçası haline gelmeleri mümkündür. Öyle ki ev sahibi toplum ve madun gruplar istismar edildiklerinden haberdar bile olmayabilir (Starling vd., 2022).

Dahası, bilgi savaşının araçları¹⁵ bu istismarın derinleşmesine katkıda bulunarak madun gruplara yönelik doğrudan ve dolaylı şiddete ivme kazandırabilir (Stengel, 2019). Buna karşı iyi işleyen bir stratejik iletişim mekanizması oluşturma ihtiyacı doğmaktadır. Neticede, sığınmacıların ve düzensiz göçün istismar edilebileceğinden hareketle güvenlik odaklı çok boyutlu ve analitik bir politikaya yönelim artık bir tercihin ötesinde zorunluluk olmuştur.

¹⁴5237 sayılı Türk Ceza Kanunu

¹⁵Dezenformasyon, misinformasyon ve malinformasyon

Sonuç

Bu çalışmanın odağını belirlemek üzere ilk olarak eşitsizliğin ne anlama geldiği dikey ve yatay olmak üzere iki boyutta açıklanmıştır. Dikey eşitsizlik ekonomik gelirin dağılımındaki birey ve hanehalkı düzeyinde eşitsizliği tanımlarken, yatay eşitsizlik sosyal grupların fırsatlara erişim ve kısıtlılıklarını temsil etmektedir. Sonrasında, şiddet kavramının incelenmesi ile şiddete yüklenen anlamın fiziksel şiddetin ötesinde yoksullaştırma, ötekileştirme ve sömürü gibi dolaylı boyutlara eriştiğine değinilmiştir. Eşitsizlik ve şiddet olguları bir arada kullanıldığında nasıl bir etkileşim içine girebilecekleri incelenebilir bir hale gelince her ikisi arasındaki etkileşim bu çalışmadaki temel aktörlerden sığınmacılar-göçmenler açısından incelenmiştir. Bu bağlamda, öncelikle sığınmacı ve göçmenlerin hukuki karşılığı ve ardından eşitsizlik ve şiddet etkileşimi içerisindeki mağduriyetleri ele alınmıştır.

Bu aşamadan sonra, madun sığınmacılar-göçmenler ile ev sahibi toplum arasındaki eşitsizlik ve şiddet ilişkisinin etkileri baskı düzeyi yönetimi üzerinden çalışılmıştır. Buna göre, akıbetin belirsizliğinin, misafirliğin süresinin uzamasının ve uyum politikalarının başarısızlığının iki grup üzerindeki baskıyı artırdığı anlatılmıştır. Bu baskının oluşturduğu tansiyonun yönetimindeki beceri eşitsizlik ve şiddet ilişkisinde belirleyici olacaktır. Bu bağlamda, akademik bir bakışla göç politikalarına katkı sağlamak üzere meseleye bireysel, toplumsal ve milli güvenlik tehditleri ve hassasiyetleri olmak üzere üç düzeyde yaklaşılmıştır. Böylece tekdüze dar bir göç güvenliği yaklaşımının ötesinde analitik bir yaklaşımla çok aktörlü ve çok boyutlu göç güvenliği yönetiminin çerçevesi oluşturulmuştur. Aksi durumda, oluşan bu baskının çeşitli düzeylerdeki aktörlerce istismar edilebilir bir hibrit tehdit aracı olduğu açıktır. Sonraki çalışmalarda sığınmacıların ve düzensiz göçün istismarına yönelik Türkiye özelindeki çalışmalar alandaki boşluğu doldurmaya katkıda bulunacaktır.

Kaynakça

Aboim, S. ve Vasconcelos, P. (2021). Migration after empire: Postcolonial masculinities and the transnational dynamics of subalternity. *Postcolonial Studies*, 24(3), 323-344.

Açıkgöz, S. (2019). Metropol Kentlerde Düzensiz Göçmenlerin Mekânsal Kümelenme Dinamikleri: Beykoz-Yenimahalle Afganistanlılar Örneği. *Middle East Journal of Refugee Studies*, 4(1), 47-61.

Adalet Bakanlığı (2023). Adalet İstatistikleri (Justice Statistics). Mayıs 20, 2024 tarihinde https://adlisicil.adalet.gov.tr/Resimler/SayfaDokuman/22042024115644ADalet_ist-2023CALISMALARI59.pdf adresinden alındı.

Alamyar, R. ve Boz, I. (2022). Agricultural Background of Afghan Immigrants and Employment Opportunities in the Agricultural Sector in Turkey. *MAS journal of applied sciences*, 7(4), 1091-1106.

Aldoghmi, H. S. (2019). R2P and Refugee Protection: Framing the responsibility to protect prima facie refugees fleeing mass atrocity crimes. *Global Responsibility to Protect*, 11(1), 104-134.

Amnesty International. (2024, Nisan 4). Pakistan: Government must stop ignoring global calls to halt unlawful deportation of Afghan refugees. Mayıs 15, 2014 tarihinde <https://www.amnesty.org/en/latest/news/2024/04/pakistan-government-must-halt-deportation-of-afghan-refugees/> adresinden alındı.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (2020). AİHS Ek 4 No.lu Protokol'ün 4. Maddesine İlişkin Rehber. Mart 25, 2023 tarihinde <https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/> adresinden alındı.

Baldwin-Edwards, M. (2005). Migration in the Middle East and Mediterranean. Şubat 5, 2023 tarihinde <https://www.iom.int/sites/g/files/tmzbd1486/files/2018-07/RS5.pdf> adresinden alındı.

Bauder, H. (2021). Urban migrant and refugee solidarity beyond city limits. *Urban Studies*, 58(16), 3213-3229.

Bell, B., Fasani, F. ve Machin, S. (2013). Crime and Immigration: Evidence from Large Immigrant Waves. *The Review of Economics and Statistics*, 95(4), 1278-1290.

Bernat, F. (2017). Immigration and Crime. *Criminology and Criminal Justice*. Mayıs 15, 2023 tarihinde <https://oxfordre.com/criminology/view/10.1093/acrefore/9780190264079.001.0001/acrefore-9780190264079-e-93> adresinden alındı.

Borthakur, A. (2017). Afghan refugees: The impact on Pakistan. *Asian Affairs*, 48(3), 488-509.

Brinkman, H., Attree, L. ve Hezir, S. (2013). Addressing horizontal inequalities as drivers of conflict in the post-2015 development agenda. Eylül 12, 2023 tarihinde <https://www.safeworld-global.org/resources/publications/725-addressing-horizontal-inequalities-as-drivers-of-conflict-in-the-post-2015-development-agenda> adresinden alındı.

Butcher, K. F. ve Piehl, A. M. (2007). Why are immigrants' incarceration rates so low? Evidence on selective immigration, deterrence, and deportation. National Bureau of Economic Research Cambridge, Working Paper: 13229.

Buzan, B., Wæver, O. ve De Wilde, J. (1998). Security: A new framework for analysis. Lynne Rienner Publishers.

Canefe, N. (2016). Management of irregular migration: Syrians in Turkey as paradigm shifters for forced migration studies. *New Perspectives on Turkey*, 54, 9-32.

Castles, S., Miller, M. J. ve Ammendola, G. (2005). *The Age of Migration: International Population Movements in the Modern World*. New York: The Guilford Press.

Crawley, H. ve Kaytaz, E. S. (2022). Between a Rock and a Hard Place: Afghan Migration to Europe from Iran. *Social Inclusion*, 10(3), 4-14.

Davies, T., Isakjee, A. ve Dhesi, S. (2017). Violent inaction: The necropolitical experience of refugees in Europe. *Antipode*, 49(5), 1263-1284.

de Haas, H., Czaika, M., Flahaux, M. L., Mahendra, E., Natter, K., Vezzoli, S. ve Villares-Varela, M. (2019). International Migration: Trends, Determinants, and Policy Effects. *Population and Development Review*, 45(4), 885-922.

Decker, S. H., Van Gemert, F. ve Pyrooz, D. C. (2009). Gangs, Migration, and Crime: The Changing Landscape in Europe and the USA, *Journal of International Migration and Integration / Revue de l'integration et de la migration internationale*, 10(4), 393-408.

Díaz, S. P. (2019). Undocumented migration from the other perspective: Coloniality, subaltern subject, and migrant mapping. *Chicanx-Latinx L. Rev.*, 36, 163.

Dibeh, G., Fakih, A. ve Marrouch, W. (2019). Labor market and institutional drivers of youth irregular migration in the Middle East and North Africa region. *Journal of Industrial Relations*, 61(2), 225-251.

Eleftheriadou, M. (2020). Refugee radicalization/militarization in the age of the European refugee crisis: A Composite Model. *Terrorism and Political Violence*, 32(8), 1797-1818.

Engbersen, G. ve Van der Leun, J. (2001). The social construction of illegality and criminality. *European Journal on Criminal Policy and Research*, 9, 51-70.

Erdoğan, M. M. (2020). Suriyeliler barometresi 2019: Suriyelilerle uyum içinde yaşamın

çerçevesi Ankara: Orion Kitabevi.

Erol, H. ve Yaylaci, F. G. (2022). Türkiye'deki Afgan Sığınmacılar ve Medya Temsilleri Bağlamında Görüşleri. *Göç Dergisi* (2), 181-206.

Faist, Thomas (2016). Cross-border migration and social inequalities. *Annual Review of Sociology*, 42, 323-346.

Faist, T. (2018). *The transnationalized social question: Migration and the politics of social inequalities in the twenty-first century*. Oxford University Press.

Ferrer-Gallardo, X. ve Gabrielli, L. (2022). The Ceuta Border Peripeteia: Tasting the Externalities of EU Border Externalization. *Journal of Borderlands Studies*, 37(3), 645-655.

Galera, G., Giannetto, L., Membretti, A. ve Noya, A. (2018). Integration of Migrants, Refugees, and Asylum Seekers in Remote Areas with Declining Populations. Ağustos 27, 2023 tarihinde https://www.oecd-ilibrary.org/industry-and-services/integration-of-migrants-refugees-and-asylum-seekers-in-remote-areas-with-declining-populations_84043b2a-en adresinden alındı.

García Agustín, Ó. ve Jørgensen, M. B. (2016). *Solidarity without borders: Gramscian perspectives on migration and civil society alliances*. Londra: Pluto Press.

Goodwin-Gill, G. S. (2011). The right to seek asylum: Interception at sea and the principle of non-refoulment. *International Journal of Refugee Law*, 23(3), 443-457.

Göç, E. (2023). Geçici Koruma Kapsamında Bulunanların Suç Oranlarına Dair Algi Araştırması: Çankiri İli Örneği. *Motif Akademi Halkbilimi Dergisi*, 43, 1516-1533.

Göztepe, E. (2014). Türkiye Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne ek 4. protokolle bağlı mıdır? Anayasa Mahkemesi'ne bireysel başvuru hakkı açısından bir değerlendirme. *Legal Hukuk Dergisi: Rona Aybay'a Armağan*, 1121-1150.

Hernández-Hernández, F. ve Gil, Juana M. (2018). Life histories and narratives about subalternity: Facing the challenge of the intractable in relation with the Other. *EDUCAR* 54(1), 15-29.

Hilali, A. Z. (2002). The costs and benefits of the Afghan War for Pakistan. *Contemporary South Asia*, 11(3), 291-310.

Hirsch, A. L. ve Bell, N. (2017). The right to have rights as a right to enter: Addressing a lacuna in the international refugee protection regime. *Human Rights Review*, 18, 417-437.

Hoare, Q. (1999). *Selections from the prison notebooks of Antonio Gramsci*. Elec Books.

Hyndman, J. ve Giles, W. (2017). *Refugees in extended exile: Living on the edge*. Routledge.

International Organization of Migration (2021). World Migration Report 2022. Nisan 20, 2023 tarihinde <https://publications.iom.int/books/world-migration-report-2022> adresinden alındı.

International Organization of Migration (2023). Who is a Migrant? Nisan 22, 2023 tarihinde https://publications.iom.int/system/files/pdf/iml_34_glossary.pdf adresinden alındı.

İçduygu, A. (2015). Syrian refugees in Turkey: The long road ahead. Şubat 11, 2023 tarihinde <https://www.migrationpolicy.org/sites/default/files/publications/TCM-Protection-Syria.pdf> adresinden alındı.

İçduygu, A. ve Demiryontar, B. (2022). Türkiye’de Devlet ve Suriyeli Mülteciler: Çelişkili Politikalar ve Araçsal Rasyonellik. İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 21(Özel Sayı), 316-334.

Jauhiainen, J. S. ve Eyvazlu, D. (2018). Urbanization, refugees and irregular migrants in Iran, 2017. University of Turku, Department of Geography and Geology, Division of Geography.

Jobard, F. (2014). Riots in France: Political, Proto-political or Anti-political Turmoils? Pritchard, D., Pakes, F. (Ed.), Riot, Unrest and Protest on the Global Stage. Palgrave Macmillan, London.

Kabeer, N. (2010). Can the MDGs provide a pathway to social justice? The challenge of intersecting inequalities. Child poverty and inequality new perspectives, 57.

Kara, Y. ve Kaya Tilbe, F. (2023). Tarım ve Hayvancılık Sektöründe Çalışan Afgan Göçmenlerde Ekonomik Konumlanma ve Entegrasyon: Trakya Bölgesi Örneği. MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi, 12(4), 1413-1424.

Kayaoglu, A. (2022). Do refugees cause crime? World Development, 154, 105858.

Keskin, S. ve Kömür, G. (2023). Türkiye’ye yönelik genç erkek yoğunluklu Afgan göç dalgasının ırkçı söylemler üzerindeki etkisi. Türk & İslam Dünyası Sosyal Araştırmalar Dergisi, 10 (38), 32-53.

Khan, A. (2017). Protracted Afghan Refugee Situation: Policy Options for Pakistan. Strategic Studies, 37(1), 42–65.

Knight, B. ve Tribin, A. (2023). Immigration and violent crime: Evidence from the Colombia-Venezuela border. Journal of Development Economics, 162, 103039.

Koka, E. ve Veshi, D. (2019). Irregular Migration by Sea: Interception and Rescue Interventions in Light of International Law and the EU Sea Borders Regulation. European Journal of Migration and Law, 21(1), 26-52.

Kubrin, C. E., Hipp, J. R. ve Kim, Y. (2018). Different than the sum of its parts: Examining

the unique impacts of immigrant groups on neighborhood crime rates. *Journal of Quantitative Criminology*, 34(1), 1-36.

Kugelman, M. (2024). Tensions Escalate on Pakistani-Afghanistan Border. Mart 20 , 2024 tarihinde <https://foreignpolicy.com/2024/03/20/pakistan-afghanistan-cross-border-strike-ttp-taliban/> adresinden alındı.

Léonard, M. (2022). 5: Rioting the Residences and Reclaiming the Republic. *Racial Diversity in Contemporary France*. Bristol, UK: Bristol University Press.

Li, S. S., Liddell, B. J. ve Nickerson, A. (2016). The relationship between post-migration stress and psychological disorders in refugees and asylum seekers. *Current Psychiatry Reports*, 18(82), 1-9.

Lindert, J., Ehrenstein, O. S., Priebe, S., Mielck, A. ve Brähler, E. (2009). Depression and anxiety in labor migrants and refugees – A systematic review and meta-analysis. *Social Science & Medicine*, 69(2), 246-257.

Lombardi, L. (2017). Violence against refugee and migrant women. The reproduction of gender discrimination and inequality. Mayıs 12, 2023 tarihinde http://old.ismu.org/wp-content/uploads/2017/05/Lombardi_Paper_Violence-against-women_may2017.pdf adresinden alındı.

Long, K. (2010). No entry! A review of UNHCR” ‘s response to border closures in situations of mass refugee influx. Mayıs 7, 2023 tarihinde <https://www.unhcr.org/fr-fr/en/media/no-entry-review-unhcrs-response-border-closures-situations-mass-refugee-influx-katy-long-june> adresinden alındı.

Loschmann, C., Kuschminder, K. ve Siegel, M. (2014). The root causes of movement: Exploring the determinants of irregular migration from Afghanistan. *Irregul. Migr. Res. Programme Occas. Pap. Ser.*, 11, 1-25.

Lukić, N. (2021). Street Gangs, Migration and Ethnicity. Frank van Gemert, Dana Peterson, Inger-Lise Lien (Ed.), *Eastern European Journal of Transnational Relations*, 5(1), 71-77.

Mainwaring, C., Mulvey, G., Piacentini, T., Hales, S. ve Lamb, R. (2020). Migrant Solidarity Work in Times of ‘Crisis’: Glasgow and the Politics of Place. *Nordic Journal of Migration Research*, 10(4), 74-89.

Martens, P. L. (1997). Immigrants, crime, and criminal justice in Sweden. *Crime and Justice*, 21, 183-255.

McConnell, A. (2016). Mülteci ve Göçmen?. Nisan 26, 2023 tarihinde https://www.unhcr.org/cy/wp-content/uploads/sites/41/2018/02/UNHCR_Refugee_or_Migrant_TR.pdf adresinden alındı.

Miller, D. S. ve Chtouris, S. (2017). Borderland Security and Migration: Balancing Humanitarian Response with Crisis Preparedness & Emergency Management—The Social and Cultural Challenges to Homeland Security. *Journal of Applied Security Research*, 12, 1 - 6.

Mir, A., Olson, R. ve Watkins A. (2022). Afghanistan-Pakistan Border Dispute Heads Up. Mayıs 19, 2024 tarihinde <https://www.usip.org/publications/2022/01/afghanistan-pakistan-border-dispute-heads> adresinden alındı.

Moutselos, M. (2020). Fighting for Their Neighborhood: Urban Policy and Anti-State Riots in France. *Social Forces*, 98 (4), 1719–1743.

Østby, G. (2016). Rural–urban migration, inequality, and urban social disorder: Evidence from African and Asian cities. *Conflict Management and Peace Science*, 33(5), 491-515.

Ocaklı, L. ve Avaner, T. (2024). Kent Güvenliği ve Düzensiz Göç Üzerine Bir Değerlendirme: İzmir’de Zenofobi ve Suç Korkusu. *Çankırı Karatekin Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 13(4), 1504-1529.

Ousey, G.C. ve Kubrin, C. E. (2018). Immigration and crime: Assessing a contentious issue. *Annual Review of Criminology*, 1(1), 63-84.

Özdemir, Z. ve Ayata, A. G. (2018). Dynamics of exclusion and everyday bordering through Schengen visas. *Political Geography*, 66, 180-188.

Özçürümez, S., Hoxha, J. ve Icduygu, A.(2021). Does social cohesion solve forced migration riddles? Troubled concepts and constrained practices in Turkey. *Migration Studies*, 9(3), 597-616.

Özgür, E. M. (2020). Göç, İkametgâh Ayrışması ve Entegrasyon: Türk Kentleri İçin Bir Değerlendirme. *Coğrafya Dergisi*, (41), 221-240.

Öztürk, N. Ö. (2017). Geçici korumanın uluslararası koruma rejimine uyumu üzerine bir inceleme. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 66(1), 201-264.

Perruchoud, R. ve Redpath, J. (2013). Göç terimleri sözlüğü. Şubat 12, 2023 tarihinde https://publications.iom.int/system/files/pdf/iml31_turkish_2ndedition.pdf adresinden alındı.

Quesada, J., Hart, Laurie K. ve Bourgois, P. (2011). Structural vulnerability and health: Latino migrant laborers in the United States. *Medical anthropology*, 30(4), 339-362.

Rylko-Bauer, B. ve Farmer, P. (2016). Structural violence, poverty, and social suffering. Brady, David ve Burton, Linda M. (Ed.), *The Oxford Handbook of the Social Science of Poverty* içinde (s. 47-74). Oxford University Press.

Sanandaji, T. (2020). *Mass Challenge: The Socioeconomic Impact of Migration to a Scandinavian Welfare State*. Cham: Springer International Publishing.

Schmeidl, S. (2002). (Human) security dilemmas: Long-term implications of the Afghan refugee crisis. *Third World Quarterly*, 23(1), 7-29.

Schneider, D. ve Turshen, M. (2011). Political and social violence: Health effect. Nriagu, Jerome O. (Der.), *Encyclopedia of Environmental Health* içinde (s. 623-630). Elsevier Inc.

Siviş, S. (2021). Integrating Bottom-up into Top-down: The Role of Local Actors in Labour Market Integration of Syrian Refugees in Turkey. *International Migration*, 59(4), 190-206.

Somay, B. (2008). *Çokbilmiş Özne*. İstanbul: Metis Yayınları.

Spivak, G. C. (2005). Scattered speculations on the subaltern and the popular. *Postcolonial Studies*, 8 (4), 475-486.

Stageman, D. L. (2020). *Immigrants and Crime*. CUNY Jay College of Criminal Justice.

Starling, C. G., Iyer, A. ve Giesler, R. J. (2022). Today's wars are fought in the 'gray zone.' Here's everything you need to know about it. Nisan 25, 2024 tarihinde <https://www.atlanticcouncil.org/blogs/new-atlanticist/todays-wars-are-fought-in-the-gray-zone-heres-everything-you-need-to-know-about-it/> adresinden alındı.

Stengel, Ri. (2019). *Information wars: How we lost the global battle against disinformation & what we can do about it*. Atlantic Monthly Press.

Stewart, F. (2000). The root causes of humanitarian emergencies. *War, Hunger, and Displacement: The origins of humanitarian emergencies*, 1, 1-42.

Stiglitz, J. E. (2015). *The price of inequality: How today's divided society endangers our future*. Norton.

Stock, I., Üstübcü, A. ve Schultz, S. U. (2019). Externalization at work: responses to migration policies from the Global South. *Comparative Migration Studies*, 7(1), 1-9.

Stoyanova, V. (2008). The principle of non-refoulement and the right of asylum-seekers to enter state territory. *Interdisc. J. Hum. Rts. L.*, 3, 1, 1-11.

Sude, B. H. (2020). Prevention of radicalization to terrorism in refugee camps and asylum centers. Schmid, Alex D. (Der.), *Handbook of Terrorism Prevention and Preparedness* içinde (s. 238-269). Lahey: International Centre for Counter-Terrorism Press.

Taddeo, M. (2020). *Information warfare: A philosophical perspective*. Millet, Keith W. ve Taddeo, Mariarosaria (Der.), *The Ethics of Information Technologies* içinde (s. 461-476). Routledge.

Tchumkam, H. (2019). *Banlieue sounds, or, the right to exist*. Steingo, Gavin ve Sykes, Jim (Der.), *Remapping Sound Studies* içinde (s. 185-202). Duke University Press.

- Tekin, H. H. (2021). Uluslararası Literatürde Göç ve Suç İlişkisi. *SDE Akademi Dergisi*, 1(2), 12-40.
- Terhmina, I. (2021). Black Odysseus: Mediterranean ‘Blues’ and Clandestine Migration in Josue Guebo’s *Songe a Lampedusa*. *Contemporary French and Francophone Studies*, 25(3), 305-312.
- Triandafyllidou, A., Bartolini, L. ve Guidi, C. (2019). Exploring the links between enhancing regular pathways and discouraging irregular migration: a discussion paper to inform future policy deliberations. Ağustos 21 , 2023 tarihinde https://publications.iom.int/system/files/pdf/exploring_the_links_2019.pdf adresinden alındı.
- Ulusoy, O., Baldwin-Edwards, M. ve Last, T. (2019). Border policies and migrant deaths at the Turkish-Greek border. *New Perspectives on Turkey* (60), 3-32.
- UNHRC (2024). Afghanistan Situation: Voluntary Repatriation of Afghan Refugees. Mayıs 24, 2024 tarihinde <https://data.unhcr.org/en/country/pak> adresinden alındı.
- Van Houtum, H. ve Van Naerssen, T. (2002). Bordering, ordering, and othering. *Tijdschrift voor economische en sociale geografie*, 93(2), 125-136.
- Van Ngo, H., Calhoun, A., Worthington, C., Pyrch, T. ve Este, D. (2017). The Unravelling of Identities and Belonging: Criminal Gang Involvement of Youth from Immigrant Families. *Journal of International Migration and Integration*, 18(1), 63-84.
- Villalón, R. (2010). *Violence against Latina immigrants: Citizenship, inequality, and community*. NYU Press.
- Vogt, W. A. (2013). Crossing Mexico: Structural violence and the commodification of undocumented Central American migrants. *American Ethnologist*, 40(4), 764-780.
- Wagner, J. (2021). The European Union’s model of Integrated Border Management: preventing transnational threats, cross-border crime, and irregular migration in the context of the EU’s security policies and strategies. *Commonwealth & Comparative Politics*, 59(4), 424-448.
- Wagner, U., Tachtsoglou, S., Kotzur, P. F., Friehs, M. ve Kemmesies, U. (2020). Proportion of foreigners negatively predicts the prevalence of xenophobic hate crimes within German districts. *Social Psychology Quarterly*, 83(2), 195-205.
- Weber, H. (2015). National and regional proportion of immigrants and perceived threat of immigration: A three-level analysis in Western Europe. *International Journal of Comparative Sociology*, 56(2), 116-140.
- Witteveen, D. (2017). The rise of mainstream nationalism and xenophobia in Dutch politics. *Journal of Labor and Society*, 20(3), 373-378.

Worster, W.T. (2012). The evolving definition of the refugee in contemporary international law. *Berkeley J. Int'l L.*, 30(1), 101-167.

Zatz, M. S. ve Smith, H. (2012). Immigration, Crime, and Victimization: Rhetoric and Reality. *Annual Review of Law and Social Science*, 8(1), 141-159.